ԵԷՏԻՆՃԻ ՍԷՆԷ — ՆՈՒՄԷՐՕ—306 — ՃՈՒՄԱԿ ԷՐԹԷՍԻ—1—ՕԳՈՍՏՈՍ—1859

ՄԷՃՄՈՒԱՑԸ

ՀԱՅԱՑԻՆ

Իշխող Մէճմուայը Հաւատոց, հէր հաֆթա ճու�մատ Էրթէսի կիւնէրի տաղթրլաճագ տրը։

Սէնէսի բէշին օլարագ • Գայիմէ	150	զուրուշ։
Ալթը այլըղը քէղալիք	» 80	»
Իւչ այլըղը քէղալիք	» 40	»
Վէ պիր նուսխէսսը		3 1/2

Տաշրալար իշխուն պէհէր նուսխէսսունա փոսթախանէ նիզամը մուճիպինճէ իւճրէթ ալընուճաղը խասսէթէն պէյան օրունուր։

Իրանթէրն պէհէր արբասը պիր տէֆթալրագ 80 փար
Իքի տէֆթա իշխուն պէհէր տէֆթասընա . . 60 »
Իւչ տէֆթա իշխուն պէհէր տէֆթասընա . . 40 »
Իւչ տէֆթասան վիստէ օրան, վէ զայէթ ուզուն իրանթէն իշխուն այրըճա բուրսալրագ օրունուր։
Տաշրասան կէլէն մէքթուպ վէ իրանթէրն բօսթա ժէսարիֆիէրի, կէ օնսէրկէրին իւզէրինէ օրուս զուս մուհտարէ պէյան օրունուր։

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ, ՊԷԼԷՏԻՅԷ, ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷ ՄԷՎԱՏՔԸ ՆԱՖԻՍԱՅՔԸ ՍԱՅՍԻԲԷՅԻ ՄԻՆԹԱԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԱՍԻԹԱՆԷ 1 ՕԳՈՍՏՈՍ

Ինալա Մէհէլէսի Է-ղէրինէ Մ-Ռալամը։

Վուգուաթը ճիհան, պաղէն էօյլէ կէթիրիր քի, հէր քէս տիւնեանընն պիր թէրաֆընը ունութուպ, նաղարը տըգգաթընը օ պիր թէրաֆա էվիրիր, կէչէն Ռուսիա ճէնկինատէ, ճիւմլէնին նաղարը Գըրըմ եա Սէվասթօփօլ, վէ Պալթիգատէ Գրոնշթատ իւզէրինատէ իսի, շիմաի պու ունութուլտու, Իթալիա մուհարէպէսի զուհուրինատէ, ճիւմլէ ալէմին տըգգաթը Իթալիա իւզէրինէ թօփլանսը, վէ ճէնկատէն սօղրա տասի, ճիւմլէնին մալիւմի օրան սէպէպլէրէ մէպնի, հէր քէս պու տըգգաթատան գուրթուլամասը։

Շիմաիքի հալատէ մահսուսէն պու Իթալիա ահվալինի թէֆէքքիւր իթտիսիմիզ հալատէ, ումումի ճիհան հագգընտա նասիհաթ օլաճագ բէք չօղ շէյլէր պուլուրուզ։ Ինանըար իսլամիտա ֆամիլեա ֆամիլեա այրըլըպ պու ֆամիլեալարըն թագըմ թագըմ պիրլէշմէսինատէն գապիլէլէր, վէ պու գապիլէլէրին թագըմ թագըմ պիրլէշմէսինատէն տասի հիւքիւմէթլէր վէ տէվլէթլէր հասըլա կէլմիշ տիր։ Հէր տէվլատէ ագլ վէ գուսրէթլէ ժիմթաղ օլան քիմսէլէր զուհուր իտիւպ, պունըար ագլ վէ գուսրէթլէրի իլէ էթրաֆը քէնտիլէրինէ պէնա իսէրէք, պիրբիր տէվլէթ իհտաս իտիւպ քէնտիլէրի տասի օ տէվլէթէ հիւքմատար օլմուշլար, վէ իհտաս իթտիքլէրի տէվլէթէ գանուն վէ նիզամ վէրմիշլէր տիր։ Թէվարիխ էլմիզատէ, սէրպէսթճէ սէ ցէնէպիլիրիզ քի, պու գանուն վէ նիզամլարընն հիչ պիրի թէքքմիլ, վէ հիչ պիրի գուսուրատան էզատէ տէյիլ իսի, հէր հիւքմատար քէնտի ագլընա, վագթընա վէ մէզհէպինէ կէօրէ պիրբիր գանուն վէ պիրբիր նիզամ իհտաս իթմիշլէր տիր։ Իմաի պու գանունլարընն պէցլէճէ իւչ էսասը օլուպ, իւչլիսատ չիւրիւկ օլմուզզունատան, հիչ պիր տէվլէթ իհտաս օլմուզզունատան, հիչ պիր տէվլէթ իհտաս օլմուզզուս կիւնիւն գանունու վէ նիզամը իւզէրինատէ գալամամըշ տըր։ Ագլ սիւսիւլէսէ կէչմէզ վէ աղբալը հիւքմատարընն պուտաբա պիր կվլատը օլապիլիր, վէ չիւնքի գանունատա հիւքմատարա իթաաթ իթմէք եազըմըշ տըր, ագբալրատան սօղրա պուտաբայա տասի իթաաթ իթմէլի տիր վէ պուտաբա պիր էվլատ, ագբալը փէտէրին վաղ իթտիսի քեաֆֆէի գանուն վէ նիզամը ալթ իւսթ իսէպիլիր, վէ տէվլէթինի պաթրրասպիլիր։ Իմաի պու էսասա չիւրիւկ տիր։ Իքինճի էսաս վագբթ տըր, վագբթ հէր շէյի տէյիշմէսիրիր, վէ պիր վագբթա ույան շէյ տասէր վագբթատա ույմագ, օ տէվլէթ քի տէյիլ նիզամը վագբթա, իլլա վագբթը նիզամա ույտուրմագ իսթէր, վագբթ իլէ նիզամը պիր պիրի իլէ տէֆիշմիւրիւր վէ աշէքեար տրը քի, վագբթ եէնէճէք տիր, իմտի պու էսաս տասի չիւրիւք տիր։ Իւչինճի էսաս, մէզհէպ էսասը տրը քի ճիւմլէտէն գավի օլմագ լազըմ կէլիրտի, էյէր տիւնեատա պիր ինսան կիպի պիր տէվլէթին տասի մէզհէպինի տէյիշ տիրմէք միւմքին օլմասա։ Պունուն տասի թէվարիխատէ վէ կէօգիւմիւզիւն էօնիւնատէ էմտալի չօգ տուր։ Իւչչիւրիւք էսաս իւզէրինէ վաղ օլունան պու գանուն վէ նիզամ պիր տէօրտիւնճիւ մահզուր տահա իլավէ օլունապիլիր քի, ճիւմլէսինատէն պէտթէր տիր, եանի գավանիյնի մէվզուէյի, էյի օլսուն ֆէնա օլսուն, իճրա տասի իթմէմէք, եանի ագլ, վագբթ վէ մէզհէպ տէյիշիլմէմիշքէն գանունու իճրա իթմէմէք քի, պու հալ ճիւմլէտէն մուխթարալը տըր։ Մօնթէսքիէօ տէր քի, պիր մէմլէքէթ տուխուլ իթտիսիմ հալատէ, գանունու էյի միտիր, ֆէնա մլուրը տէյի սիվալ իթմէմ, իլլա թէքմիլէն իճրա օլունույօրմու օնու սիվալ իտէրիմ, վէ վագատտա հագգը վար, ֆէնա գանուն ֆէնա նիզամ պիր տէվլէթի պաթրրասպիլիրսէտ, էյի գանուն էյի նիզամը օլուպ տա, իճրա իթմէտիյինատէն պաթան տէվլէթ տահա զլյատտէ տիր։ Պու ումումի միւթալասայը Իթալիա իւզէրինէ կէթիրտիյիմիզատ, հէր եէրատէն զլյատտէ պու գանուն վէ նիզամ սէպաթսըզլըղընը վէ պունատան նէչաթ իտէն խարապիյէթի միւշահէտտէ իտէրիզ, իւչ պին սէնէտէն պէրիւ Իթալիա իւլքեասը հէր ճինս գանուն վէ հէր ճինս նիզամատան պիր գաչ տէֆա կէչիպ, հիչ պիրինատէ սապիթ տուրամամըշ տըր։ Կեահ ճիւմհուր, կեահ իմբէրաթորլուգ, կեահ այրըմագ կեահ պիրլէշմէք կեահ շու մէզհէպ, կեահ պու մէզհէպ, կեահ շու նիզամ կեահ պու նիզամ Իթալիայը էօրսէլէյիպ, տիւնեանըն էն ալա պիր գրթասընը տիւնեայա ցյունճագ իթմիշ տիր, թէվրիսի օգույանլար էյի պիլիրլէր, գաչ պին տիւրլիւ հալատէն կէչմիշ տիր Իթալիա, նէ միլլէթլէր էլինէ կէչմիշ նէ գանլար տէօքիւմիշ, պիղ պունլարընն քեաֆֆէսինատէն սարֆը նազար իտիւպ, Իթալիանընն շիմաիքի հալինի միւթալասա իտէլիմ պու կիւնքի կիւն Իթալիատա օն պիր հիւքիւմէթ վար տրը քի, մէվագիի ճօղրաֆիսէլէրինէ նիսպէթլէ շու վէճհ իլէ թագսիմ օլունուր։

Լօգարը եախօտ Շըմալի Իթալիա հէ-ֆէ-մէրիլէրի։

Սարտէնիա, (Ռիեէմոնթէ վէ Սարտէնիա)։

Մօնագօ Բրինչիբէլսի։

Լօմպարտիա վէ Վէնէտիկ գրալըղը։

Օրթա Իթալիա։

Մօտէնա տուգալըղը,
Բարմա տուգալըղը,
Լուգա տուգալըղը,
Մասսա Գարրարա տուգալըղը,
Թօսգանա Կրան տուգալըղը,
Ռիլիսէ մէմալիքի (Բօմա)։
Վէ Սան Մարինօ ճիւմհուրու։

Աղրը եախօտ Ռէնոպի Իթալիա։

Նաբօլի գըրալըղը վէ պունա մէքպուրթ օլան Սիչիլիա ատասը։ Տահա ալթմըշ սէնէ եօգտուր քի, պիրինճի Նաբօլէոն Իթալիանընն պու օն պիր հիւքիւմէթինի ալթ իւսթ իտիւպ, նըսֆընը Ֆրանսայա տասիլ իլէտի, պիր բուսպունատան պիր Իթալիա գըրալըղը թէշքիլ իտիւպ, տիկէր բուսպունատան տասի Նաբօլի գըրալըղընը թէշքիլ իտէրէք էնիչթէսի Սիւրաթա վէրտի։ Պու եէնի թէվհիհաթ Նաբօլէոնուն հիւքիւմէթի գատար եաշայըպ, Նաբօլէոն տիւշտիւքտէ պու տասի տիւշիւպ։ 1815 սէնէսի Վիէննա գոնգրէսսուս Իթալիայը շիմաիքի հալինէ իպլաղ իլէտի։ Իտակի թէֆէքքիւրլէր շէյլէ տուրսուն, եալընըզ պու ալթմշ եըլըգ թէպէտասիւլթը, 1815 սէնէսի գոնգրէսսունուն գարարը կէրէք Իթալիանլարա վէ կէրէք Իթալիա մէսալինէ միւտախէլէ իսէն սայը տէվլէթլէրէ թէքմիլէն ունութտուրմատը։

1830 սէնէսինէ գատար, Իւրոբա վէ Իթալիա պու մինվալ իւզրէ իտարէ օլունուպ, օ սէնէ Ֆրանսըզլար հիւքմատարը շէրիլէրի օրան օնունճու Գարլ գրալը Ֆրանսատան տէֆ իտիւպ, եէրինէ խիլաֆը շէրի Լուի Ֆիլիբի գրալ օթուրթուգլարը, վէ պու գրալը պիւթիւն Իւրոբա գապուլ իթտիսի անտէ, ճէպր ալթընտա օլարագ ույնույա տալմըշ օլան միլլէթլէր ցյանարլար, վէ Իթալիա տասի օ վագբթատան պէրիւ 1815 ահտնամէսինի պաթալ հիւքմիւնատէ թուրթուպ, գավլէն վէ ֆիլիլէն թահսիլի սէրպէսթիյէթէ գալգըշարլար։

Պոգիսի Էլէճէ։ Մէճմուպէ։

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԵՃՆԵՊԻՅԷ

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ։ Ինկիլթէրրատան կէչէն հաֆթա կէլէն խապէրլէր տիւնեայը պիհուզուր իտէճէք բատէլէրտէ տիր։ Վագատա պու հաֆթա թէլէղրաֆ իլէ կէլէն խապէրլէրտէ, ճիւմլէ ալէմ միւսթէրիհ օլտու, վէ էվրագ գրյմէթի եիւքսէլտի, վէ Օսմանլը իսթիդրաղը 85 է վէ եէնիսի 75 է չըգտը տէյի եազըը իսէ տէ, պունըարա տա նէ տէրէճէյէտէք իթիմատ ճայիզ օլատուզու պիլինէմէզ։

Ինկիլթէրրա հիւքիւմէթի Ֆրանսայա հէր նէ մէրթէպէ խալիսէթ վէ միւվէտտէթ ալամէթլէրի կէօսթէրմէքտէ իսէ տէ, ահալի վէ մէճլիսլէր, Ֆրանսատան հիսս իթթիֆաքլէրի գօրգույու վէ Ֆրանսայա օրան խուսուսմէթլէրինի թէքմիլ սէթը, իսէմէմէքտէ տիրլէր։ Վէ Ֆրանսըզ հիւքիւմէթի Ինկիլիզ զաղէթալէրինին սէօզիւնէ պագսա, եագընտա պուքքի պէօյիւք միլլէթին պիրպիրլէրի իլէ չաթրշմասը մէմուլտէն պայիտ օլմամագ, հէր նէ հալ իսէ շիմաիքի հալտէ հիւքիւմէթլէրին մուատէլէթի, ահալինին շիատէթինի մէքս իտէպիլմէքտէ տիր։

Յուլիս օթուզտա տգտ օլունան Բարլամէնթ մէճլիսինին միւզաքէրաթը, շու վէճհ իլէ իրիւլատա օլունուր։

Ինկիլթէրրանընն գուվվէի պէրրիյէ վէ պահրիյէսինի արթըրմագ վէ գալէլէրինէ իսթիհքեամ վէրմէք իչիւն եէնի պիր իսթիգրաղ մաթլուպ օլունուզունատան, Սըր Սըրնի Չէրպէր պունա գարշը կէլիպ, Մալթա վէ Ռիպրալթար գալէլէրինէ հիւճիմ օլաճաղընը խայալաթ վէ ապէսիսթ մադամընատան ատտ իտէր։

Մըսթը Գօպտէն, Ինկիլիզ ատանամասընընն Ֆրանսըզ ատանամասընատան գուվվէթլի օլտուզունու էվրագը բէսամիյէ իլէ իսպաթ իտէր վէ պու ատանամայա վէ սայրը թէտարիքեաթէ զլյատտէ գուվվէթ իլավէ օլունուզու հալտէ, Ֆրանսա իլէ ճէնկ օլմամասը մուհալ գապիլինատէն տիր տէր, պու ճիւմլէ իլէ, տայիմա Ինկիլիզ ատանամասընընն Ֆրանսըզ ատանամասընատան գուվվէթլիս օլմագ հուգուգունու Ֆրանսըզ իմբէրաթորու տասի պիլիպ թանըմալարը տէր։

Սըր Բուքինկթընն վէ Լորտ Բէճլթ, Ինկիլիզ ատանամասընընն Ֆրանսըզատան գուվվէթլիս օլմասընը ինքեար իսէրլէր։

Բարլամէնթ մէճլիսի աղսսթոսուն օն իւչիւնատ եախօտ օն պէշինատ գարանճագ տրը տէնիյօր։

Իրթէսի կիւնքի մէճլիսատէն Հինտոստան իտարէսինին սէնէվի եէսի պուջուգ միլիոն լիրա աչրըը օլուզու մէճլիսէ պէյան օլունուպ, իւչ սէնէ պիր պիրի իւզէրինէ պէշէր միլիոն լիրա իսթիգրաղ օլունմասընա բէք չօղ միճատէլէտէն սօղրա գարար վէրիլմիշ տիր։

— Կրանտիւք Գ-օնսթանթէն հաղրէթլէրի Լօնարա ճանիպինէ վիւրուտ իթմիշ տիր, վէ միւշարալէյհին պու սէյահէթի մութլագա պիր բօլիթիգա սէպէպինէ համ օլունուր։

— Հինտիստանատան կէլէն խապէր-

լէր, բէք տէ միւսթէրիհ օլաճադ բատէտ տէյիլ սիր։ Պէրիանքուրտա զօրպա գալբան ասքէր, էթրաֆքնա մէթէրիս չէքիպ, քէնարէրինէ զապիթ նասպ իթմիշլէր սիր։ Մասրաս էյալէթինտէ տախի թըպգը պէօյլէ օլմուշ տուր։

ԲՈՒՍԻԱ։ Պու ճանիպտէն միւթէնա պիր հալատիս ալընամամըշ տըր. շու գատար քի Կրանտիւք Գոնթանթէն Ռուսիայա ավտէթ իտէլատէն պէրիս, Նիգօլայէվ, Ա.բիան. ժէլ վէ Գրոնշթատտա եէնի կէմիլէր թէղկեահա գոնուլուպ, թօփխանէլէրատէ տախի շէշխանէլի թօփլար տէօքիւլմէքտէ սիր։

ԻԹԱԼԻԱ։ Իթալիա մէսէլէսի հէնիւզ հալ իւ թէսվիյէտ եադըն կէօրիւնմէկ։ Լվրագը բէսմիյէտէն շիմտիյէտէք աղնաշբան հվվէլա Ֆրանսըզ, Աւսթրիա վէ Սարտէնիա տէվլէթլերի Ցուրիխատ պիր մէճլիս օլուպ, պու մէսէլէյէ պիր գարար վերէճէքլէր սիր. պատէհու Եւրոբանըն պէօյիւք տէվլէթլերի պիր գոնկրէսսօյա ըմզամ կէօրմէյերէք աղիմ մուխալիֆէթ իթմէքտէ սիր։ Ֆէքքի նէ սիր, քէք տէ պիրլէնէմէզ։ Լա օ տուր քի, Աւսթրիա տէվլէթի սիկէր պէօյիւք տէվլէթլերէ, իպթիտատէ քէնարխինէ եարամ իթմէտիքլերի իշլուն ինֆաալ իտիպ, պունլարը իչէ գարշարմամագ իսթէր, եատա օ տուր քի, Աւսթրիա տէվլէթի Իթալիա մէսալէհինին պու վէճ իչէ գարար պուլմասընա չար նաչար բարզը օլաուզունատան, պու գարարըն պարէմ իւշ տէվլէթ պէյնինտէ գալըպ, պիր տէ պիր Եւրոբանըն էն պէօյիւք տէվլէթլերինին ինզըմամը բէյ վէ ըզասը իչէ պիր գաթ տահա թագվիյէթ պուլմամասընը քէնարինէ այնը իսապէթ ատա իթմէսի սիր։ Պագամամ վուգուաթ նէ կէօսթէրիր։

— Թօսգանա Կրանտուգասը, եէրինէ պէօյիւք օղու կէչմէք շարթը իչէ իսթիֆա իթմիշ սիր։ Պու ճիւմլէ իչէ Թօսգանա ահալիսի պունու տախի գապուլ իթմէյիպ, Կրանտիւք ֆամիլեասընը պիր վէճհիլէ իսթէմէքտէ սիրէր։

— Ինկիլիզ տէվլէթի, Նաբօլի սուլարընա տախի տէօրթ պէշ գաբապտան միւրէթթէպ պիր ատամա կէօնտէրմիշ սիր։

ՐՕՄԱ։ Իթալիա մէսէլէսինին էն միւհիմ պիր գըսմը տախի Թոմա մէմալէքէթինին տախիլի տայրէսի թանզիմաթ օլմասը սըր, պու մատտէ հագգընտա հէնիւզ բէսմի պիր հալատիս ալընամամըշ իսկ տէ կէրէքի կիպի իթմատտա շայան մահալլէրատէն ալընամագ խապէրլէր տախի էմնիյէթ օլունամագ բատէտ սիր։

Պու խապէրլէրէ նազարէն, իմբէրաթոր Նաբօլէօն հազրէթլէրի քէնտի եավէրլէրինատէն Անտոնիօ սը Մէնվալը Թոմայա կէօնտէրիպ, Բաբա հազրէթլէրինէ խաթթը տէսթի իլէ պիր մէկթիւպ տախի եազմըշ սըր, պու մէկթիւպատէ 1857 սէնէսի Թոմա հիւքիւմէթինէ արզ օլունան թէքլիֆլէր, եինէ թէքրարլանմըշ սըր, քի պունլար սըր։

« Վիւքէլանըն, նըսֆ նըսըֆա կէրէք ճիմանիատէն վէ կէրէք բուհանիատէն նասպ օլունմասը, վէ բէհլէրի եինէ վիւքէլատան պիր գարտինալ օլմասը։

» Ֆրանսանըն տէվլէթ մէճլիսի, (պիզիմ ահֆէամը Ալլիէյէ մանէնա պիր մէճլիս) նէ էսաս իւզրէ իսկ, եինէ օ էսասը անտըրարագ, Թոմատա տախի պիր տէվլէթ մէճլիսի թանզիմ։

» Գըրդ աղատան միւրէթթէպ, պիր գօնսիւլթ եախօտ սէնատօ մէճլիսի իհտասը։ Պու մէճլիս էվվէլքի կիպի եալընըզ պիր իսթիշարէ իշլուն օլմայըպ, իլա Գոտանէյնին իհտասը վէ վերկիլէրին թէվզիի իշլուն պունլարըն ըէյ վէ բմէսի լազըմ կէլէճէյի։

Պու մէճլիս հէր նէ գատար կիպը լի օլաճագ իսկ տէ, խիւլասայը գարարլարը զաղէթալէրատէ նէշր օլունմասը։

— Կէրէք տէվլէթ մէճլիսինին ազալարը, վէ կէրէք պու գօնսիւլթ եա սէնատօ մէճլիսինին ազալարը, Թոմանըն պէկլէտիսէ մէճլիսլէրի թէրաֆքնատան ինթիխապ օլունմասը։

Պէկլէտիսէ մէճլիսլէրինին, տայրէի հիւքիւմէթլէրինին կէրէյի կիպի թավսի գըլընմասը, վէ ասլ հիւքիւմէթին տախի եէսը թէֆէրրիւատէն խէլաս օլմասը մահթուպ օլունուր։

Շէրաաթ իշլուն պիր եէնի գանունատէ թանզիմ օլունմասը, վէ պու Գոտ թապիր օլունան գանունատէնին, Լոմպարտիա, Նաբօլի, վէ Ֆրանսա գանունատէրինին ահքատմընա միւմքին մերթէպ մուվաֆիգ օլմասը։

Ռիմանի ազալարատան միւրէթթէպ իքի սընըֆ մուհաքէմէ տիվանլարը իհտասը, պունլարըն իւզէրինէ պիր իւշինճիւ վէ պէօյիւք տիվան նասպ օլունամագ իսկ տէ պունուն ազալանը տախի ընգիկէթ իւզրէ բուհանիատէն վէ ճիմանիատէն օլմասը պու պէօյիւք մէճլիս եալընըզ Թոմատա ագաը մէշկերէթ իսկ պիրէճէյի։

Աքէր թահրիրի իշլուն թըպգը Ֆրանսատա օլան նիզամըն իճրասը, վէ բօլթիգամա գատահաթլըարըն միւմքին մերթէպ ումմումէն ափվը Բաբա հազրէթլէրինին բէտէրանի գալպինատէն խասէթէն իլթիմաս օլունմասը։

— Պաշգա խապէրլէրէ նազարէն Թոմա մէմալէքինատէն պիր գաչ էյալէթ, եանի զորպա գալգանլար օլ մերթէպ շիտատէթլէ շիմտի քի Թոմա հիւքիւմէթինէ մուխալիֆէթ իթմէքտէ սիրլէր քի, թէքրար Թոմա հիւքիւմէթի թահթընա կիրմէքտէն իսկ, տիրի տիրի մէմլէքէթլերինին եըդընթըսը ալթընա կէօմիւլմէյի մուլաճաճահ թութմուշար սըր։

— Տիկեր էմնիյէթ շայան խապէրլէրէ նազարէն, Թոմա հիւքիւմէթի պաղը մերթէպ պիր թանզիմաթ սիւրէթի գանուլ իթմիշ իսկ տէ, պիւթիւն զորպալար թէքմիլէն տախի տայրէյի իթաէթ օլմատըգճա, պու մագուլէ թանզիմաթըն հիչ պիր շէյ ըէսմէն իլան իթմէյէճէքմիշ։

— Իէք չօգ զաղէթալէր խարիճիյէ նազարը գարտինալ Ընթօնելլինին իսթիֆա խիւպ էշքիլէճէյինէ պիր շէքք վէ շիւպհէ պըրագմազլար, պաղըլարը տախի պու նազարըն եէրինէ կէլէճէք գարտինալըն իսմինի տախի վերիրլէր, կէրէք պու խապէր վէ կէրէք Բաբա հազրէթլէրինին Իթալիա իթիհատընին իւնվանէն ըէիսլինի թէքմիլէն գասուլ իթմիշ օլտուզունա տայիր հէնիւզ ըէսմի պիր խապէր ալընամամըշ սըր։

Վուգուի հալատէն շու գատարը աշքէտար մալիւմ օլապիլիր քի, Թոմանըն ճիմանի հիւքիւմէթինին պունատան պէօյլէ հէյէթը ասլէյսինատէ գալմասը, մուհալ գապիլինատէն սիր։

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՄԻԻԹԷՆԷՎԻՒ

Ռուսիա իմբէրաթորու հազրէթլէրի, թէրաֆը հազրէթը Շահանէյէ Սէնթանտրէ նըշանընըն Կրանդրուսա բիւթպէսինի, պրլանթա, ղիւմրիւտ վէ եագուտպա ասնանմըշ օլարագ կէօնտէրմիշ օլտուղունատան, կէչէն սալը կիւնիւ Ռուսիա սէֆիրի Ռէհնա Լապանօֆ սէրայը Հիւմայունատան կէօնտէրիլէն միւղէյէն հինթօվլարա բաքիպէն, ալայ վէ իհթիրամաթը ֆայիգա իլէ պու նըշանը ճանիպի հաղբէթը Շահանէյէ թագտիմ իթմիշ սիր։

— Էէվմը մէղսուրատ Ֆրանսա պէօյիւք սէֆիրի Սենատէօր միւսիւ Թուվիկէլ տախի, ավտէթի մինատպէթի իլէ մագէյնը Հիւմայունէ պիլ ասլմէ, իլթիֆաթը սենիյէյի ճէնասպը միւլիւքեանէյէ մաղհար պուլբուլմուշ սուր։

— Սասրդ գաբու քեահեասը Միսիեանի պէյէ, պու ատֆա նըշանէյի մախսուսէյի հազրէթը Փատիշահի օլմագ իւզրէ, պու ատֆա Սէճիտէյէ նըշանը զնշանընըն իքինճի բիւթպէսի թէվճիհ պուլբուլմուշ սուր։

— Պասրը Ալի թէրճիմէ օտասը միւթէհայանընատան Աբդուլմանի էֆէնտիյէ, պու ատֆա ատօրտինճիս բիւթպէսէն Սէճիտէյէ նըշանը զնշանը թէվճիհ պուլբուլուպ, էմմալ վէ ագրանը պէյնինտէ գաբրի թէրֆի գըլընարագ, խըրմաթը մագպուլէ վէ բէսենտիսէսի պու վէճհիլէ տախի թագտիր գըլընմըշ սրը։

— Մաղթա ճանիպինատէն ալընան խապէրլէրէ նազարէն, յուլիսին օն եէսիսինատ տէօրթ գըլթա Ինկիլիզ իքի անպարլըսը վէ պիր գըլթա Ֆըրգամէյն տախի, Մաղթատան Իսկէնտէրիյէ ճանիպինէ աղիմէթ իթմիշէր սիր։ Իսկէնտէրիյէտէ Ինկիլիզ պաշ գօնսօլոսու օլան ճէնէրալ Գոլդըհուն տախի պու ատնանմա իլէ պէրապէր Իսկէնտէրիյէյէ աղիմէթ իթմիշ սիր։ Պու ֆըրգայը ատնանմանընն Իսկէնտէրիյէյէ աղիմէթ իթմիսինէ կէօնտէրէճէն սէպէպլէր վէրիլիպ, պիրիսի զաթը հազրէթը Շահանէյէն Իսկէնտէրիյէյէ աղիմէթի մէմուլ պուլբուղունատան, զաթը Շահանէյէ սէլամ լամագ վէ պիր պահրիյէ ալայը կէօսթէրմէք, վէ իքինճիսի, Սիվէյիշ պօղազընն աչըլմամասը իչէն պիր ալամէթ կէօսթէրմէք։

Պու պոզալը աչմագատա օլան միւսիւ Լէսեբս սէրիան Իսկէնտէրիյէյէն Խարիսի ավտէթ իթմիշ օլտուղունատան, պու իքինճի սէպէպ տահա իհթիմալը կէօրիւնիւր պաղըլարընա։

Մըսրը վալիսինին գուվվէլի ատքէրիյէսինի արթըրմագատա օլտուղու տախի պունա սէպէպ պէյան օլունմուշ սուր. հէր նէ հալ իսկ, կէչէն հաֆթա Ինկիլիզ էլչիսի պապը Ալիյէ կիտիպ, պու խուսուսուն սէպէպը հագիգիսինի պէյան իթմիշ տէյէնլէր տէ վար։

— Պիւթիւն Ինկիլիզ ատնանմալարը, եագընատա շէշխանէլի թօփլար իլէ ատնանմագագ սրը սէնիյօր։

— Կիրիտ ճէզիրէսինատէն, Ռէհ-պ'Օրէան զաղէթասընա շու վէճհիլէ եազըլը սրը։

. . . . Տօղրուսունու սէյլէտիմիզ հալտէ, Կիրիտլի Իսրիսթիանլար իֆրաթ խըյանէթ վէ վահշիյէթ հարէքէթլերինատէ պուլունմագտա սրը։ Օ գատարատագ քի, իպթիտալերի իշնթախիմիզ խապէրլէրէ ինանմայը, սօղրալարը քէնտիմիզ կէօղիմիզէ կէօրէրէք ինանմայա մէճպուր օլմուշուզ, վէ օլ հալտէ նագլ իսէճէյիմիզ վուգուաթ ահիհ վէ տօղրու տուր։

Շէյլէ քի. Վաֆէ նամ քէօյ, Ալլօգօրօնա նահիյէսինատէ օլուպ, Հանիա շէհրինատէն տախի բէք աղ պիր ուզագ սրը։ Պու նահիյէ Կիրիտ ատասընընն Շարգ թէրաֆընա տիւշիւպ, սէքէնէսի զնյատէ Իսրիսթիյան սրը, նէ քի Իսլամ։ Վէ Վէլի բաշա զէմանընատա նուֆուսու թահրիր օլունտուգատ, 11,729 Իսրիսթիյան վէ 582 Իսլամ պուլունմուշ տուր։

Մէղքիւր Վաֆէ քէօյիւնիւն էօշիւրիւնիւ Գոսթանթի Եօրկիլաս նամ պիր Ռում իլթիզամ իթմիշտի, պու շախս պիր գաչ ատֆա շէրատէթ էլինէ տիւշիւպ, քէնտի գըզդարտաշընը էօլտիւրմիւշ տէյի շէքվա օլունմուշ իսկ տէ, իսպատթ օզմատըզընատան գուրթուլմուշտուս։ Դէզալիք Սֆաքիա նահիյէսինատէ, Գալէկօ նամ քէօյտէն պիր քէշիշ պիր գաչ եէրինատէն պըչագա վուրտուզու միւթէվաթը սրը։ Պու Եօրկիլասըն պիր ախէր Ռում օրթաղըտա վարըտը քի շէհիրէ էնմիշ իսի, շիւնքի իլ թիզամատան տօլայը միրսէտ գըրդ պին զուրուշ պօրճլարը օլուպ, պու պօրճու վէրմէմէքտէ իսիլէր։

Կիրիա մէճլիսի պունարընը մուհասէպէսինի գաբատմագ իչուն Եօրկիլասը պիր գաչ ատֆա Աղրօգօրօնա նահիյէսի միւտիրինին նէզտինէ տավէթ իթմիրտի իսկ տէ Եօրկիլաս կիթմէտի, օ վագթի միւտիր մէճպուր օլտու Վաֆէ գարիյէսինէ աւթը զապթիյէ իլէ հաճի Հիւսէյին չավուշ Եօրկիլասը թուրթտունլար կէթիրտիլէր։

Ալաֆրանկա յուլիսին 25 ինճի կիւնիւ էօյլէ վագթը զապթիյէլէր Վաֆէ գարիյէսինէ եէթիշիպ, Հիւսէյին չավուշ Եօրկիլասընն էվլինէ կիտիպ, հայտէ պագալըմ, կիտէլիմ տէտի, վէ Եօրկիլաս գարշը գօտուզու հալտէ, Հիւսէյին չավուշ պունու թուրթմայա տավրանտրդը անտէ, Եօրկիլաս տախի պըչագա տավրանտը։ Տիկեր պիր Ռում տախի պըչագընը չէքիպ, վէ հաճի Հիւսէյինին իւզէրինէ եիւրիւյիւպ, սիպին կիպի տահա պին Ալինաուտա օլտա Եօրկիլասը վէրմէյիզ տէյի անա իտէր իսի։

Հաճի Հիւսէյին տախի իսթիտա քէնարինին սագընընը, պատէհու եաթաղանը չէքիպ, Եօրկիլասընն տօսթու օլան Ռումու գօլունատան եարալատը, պունատան Եօրկիլաս վէ տօսթու գօրգուպ հաճի Հիւսէյինէ իլվէմէտիլէր, քի սէրպէսթճէ էվլէն տըշարը չըգտը կիթտի։ Լաքին էվլին գաբուտունատա օլան ալթը զապթիյէ տախի տայը Ռում քէօյիւլէրէ թէպէլլաշ օլուպ, ալթ իւսթ տէօյիւշմէքտէ օլտուգլարընատան, հաճի Հիւսէյին պու Ռումլարատան տախի իւշիւնիւ խաֆիֆճէ եարալայըպ, վէ զապթիյէլէրինի ալըպ կէրի չէքիպ։

Պու էճնատէ Եօրկիլաս վէ տօսթլարը, քէօյիս սիլահլայըպ, պայրաղ գալարբարալար, վէ խալգը պիւթիւն պիւթիւնէ թահրիք իթմէք իչուն, զապթիյէլէր Գոսթարօ գաբատանը էօլտիւրտիւլէր տէյի հավատիս չըգարալար, Գոսթարօ գաբատան իսկ քէօյտէ պիրէ տէյիլ իսի։ Ռումլար սիլահլանըպ, զապթիյէլէրի գօվալատալար, վէ պիր պիրինէ եէթիշիպ ատէշ պաշլատը, իքի Ռում պիր թէրաֆտան, վէ իքի զապթիյէ տիկեր թէրաֆտան տիւշիւպ էօլտիւլէր։ տիկեր պիր զապթիյէ վէ Հիւսէյին չավուշ տախի Ռումլարըն էլինէ տիւշտիւ։ Հաճի Հիւսէյինին էլինի վէ այագլարընը պաղլայըպ, իւզէրինէ ալթը տապանճա պօշաթալար, պատէհու չըրչըպլագ իսիպ, իքի գօնլարընը եաթաղան իլէ քէսիպ այրտարար վէ պագի գալանընը տախի ատէշէ աթըպ գավուրտուլար։ Ատէշ աթարդըլարը վագթի հաճի Հիւսէյին էօլմիւմիւյիւտիւ, սաղմըլարը նամալիմ տիւր։

Օ պիր զապթիյէյէ տախի պիր

Հայրենասիրութեան զգացմունքներ ունենալ։ Ինչպէս ասացի, ինձ համար ամենամեծ զուարճութիւնն է, երբ տեսնում եմ, որ ինձ հետ զրուցողը ինձանից աւելի հայրենասէր է

ԳԻՆԸ ՏԱՐԵԱԿԱՆ ԱՌԱՔԱԾՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐՎՈՒՄ Է ԱՄԱՍՆ ՄԻ ԱՆԳամ 5 ղրուշ։

ԱՐԱՐԱՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԵՐԹ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԱԾՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

ԹՎԱԿԱՆ Գ. ԱՄԱՍՆ ԱՌԱՔԱԾՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆԽԱՎՃԱՐՎՈՒՄ Է ԱՄԱՍՆ ՄԻ ԱՆԳամ 5 ղրուշ։

ԱՌԱՋԻՆ ԷՋ

ԱՐԱՐԱՏԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԱՐԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Ամսագրի մեր նախորդ թիւերուն մէջ տեղեկացուցինք ընթերցողները Արարատեան դաշտի հայկական գաղութներուն մասին։ Ներկայ անգամ ուզենանք ծանօթացնել զանոնք մանրամասնութեամբ։

Արարատեան դաշտի հայկական գաղութներուն մեծ մասը գտնուած է Նոր Բայազետի գաւառին մէջ։ Ասոնք են՝ Ալագեազ, Ալաշկերտ, Ամասիա, Ամանաս, Ամանոս, Ամարաս, Ամարանտ, Ամարանտոս, Ամարանտոսի Գիւղ, Ամարանտոսի Գիւղ Ներքին, Ամարանտոսի Գիւղ Վերին, Ամարանտոսի Գիւղ Միջին, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւային, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիսային, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւմտեան, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւ-Արեւելեան, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւ-Արեւմտեան, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիս-Արեւելեան, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիս-Արեւմտեան, Ամարանտոսի Գիւղ Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Ներքին Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Վերին Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Միջին Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւային Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիսային Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւ-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հարաւ-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիս-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Հիւսիս-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հարաւային Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հիւսիսային Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հարաւ-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հարաւ-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հիւսիս-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Հիւսիս-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հիւսիս-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հիւսիս-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հիւսիս-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Հիւսիս-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Հարաւ-Արեւմտեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւելեան Արեւելեան Հիւսիս-Արեւելեան Կենտրոնական, Ամարանտոսի Գիւղ Արեւելեան Արեւմտեան Արեւել